Sk 9,1–19a

Autor přípravy

Ondřej Kubečka

1. První reakce
* Setkání se vzkříšeným.
* Saulova konverze nekončí rovnou Pavlem, hlavním hrdinou.
* Konverze dřívějšího pronásledovatele je projevem úžasné Boží milosti (vůči Saulovi i vůči církvi).

2. Text
2.1 Poznámky
v.2: Damašek
Není zcela zřejmé, proč se Saul vydal právě do (z Jeruzaléma poměrně vzdáleného) Damašku. Má tím být naznačeno, že již došlo ke geografickému rozšíření evangelia a právě v Damašku se začalo vytvářet ohnisko učení o Kristu? Byla to pro Saula zastávka na cestě z Jeruzaléma domů do Tarsu? (To by ovšem musel jít vnitrozemím, což zní neobvykle.) Nebo právě sem prchli učedníci po pronásledování v Jeruzalémě?
V každém případě v novozákonní tradici se kromě opakování Saulova příběhu (Sk 22 a 26) a odkazu na něj (2K 11,32 a Ga 1,17) nic dalšího nedozvíme. Rovněž se nezdá, že by relevantní zdů-vodnění nabízela tradice starozákonní. A tak jediné, co můžeme bezpečně říci je, že v uvedené době byl Damašek velkým a rušným městem s nemalou židovskou komunitou.

v.4: Saoul – přepis jména. Oslovení užívá přepis jména Saul (Saoul) odlišný od ostatních výskytů (vyjma v17, paralel a Sk 13,21, kde je ovšem užita o králi Saulovi). Pro krále Saula tento přepis užívá také LXX. Skutky jinak užívají helenizované podoby jména: Sauloj. Tento rozdíl snad naznačuje hebrejskou nebo aramejskou promluvu v přímé řeci.

2.2. Kontext
Vyprávění o Saulově konverzi na cestě do Damašku před¬stavuje čtenářovo druhé setkání s hrdinou příběhu. Ten se poprvé objevuje na přelomu 7. a 8. kapitoly v souvislosti s kamenováním Štepána (Sk 7,58.60; 8,3), kde se dozvídáme, že mládenec Saul nejprve

schvaloval Štěpánovo kamenování a posléze se sám aktivně zapojil do pronásledování církve. Začátek předmětného oddílu (9,1), ve kterém Saul stále ještě běsní a ve svém zaujetí předstupuje před velekněze, aby získal zmocnění k rozšíření pole své působnosti, by mohl být pokračováním předchozích zmínek, jejichž seskupením bychom vytvořili nepřerušený biografický oddíl nadepsaný "Život Saulův".
Se Saulem se dále setkáme v krátkých zmínkách kapitol 11 a 12, ve kterých ještě není ústřední postavou, ale které jej posunují opět o krok blíže k zásadnímu misijnímu úkolu představenému právě v probíraném textu (v15). Se Saulem se pak definitivně rozloučíme ve verši 13,9, kde je soubežně s původním jménem Saul užito nového jména Pavel, jímž bude napříště (ovšem již jako hlavní hrdina) důsledně označován (vyjma retrospektivy k příběhu na cestě do Damašku Sk 22 a 26).

2.3. Komentář

2.3.1. Struktura oddílu

Sledováním dějového oblouku zjistíme, že oddíl Saulovy konverze lze rozdělit na dvě menší části (mezi v1–9 a v10–19a) s vlastní zápletkou, vyvrcholením i řešením a také s rozdílnými hlavními postavami. Společná oběma částem je aktivita Pána, který fakticky stojí za vším děním obou částí; postava Saula, který je ovšem v druhé části, byť důležitým, přece spíše pasivním příjemcem dění; a věcná (dějová) souvislost, kdy první část je vlastně zároveň expozicí části druhé.

2.3.2. K jednotlivým veršům

v.1–2 nás uvádějí do příběhu a přibližují nám jednu z jeho hlavních postav, Saula, jako člověka upřímného, leč náboženského fanatika. Takové hodnocení však ještě nijak nekvalifikuje jeho oponenty.
Úvodní verše by mohly navazovat přímo na zmínky o Saulově snaze „zničit církev". Trochu by tomu napoví¬dalo označení thj odou ontaj které odkazuje k tomu učení, aniž by jej však dříve zcela zřetelně uvedlo tak, jak je tomu u zbý¬vajících výskytů označení „cesty" pro učení církve (Sk 18,25n; 19,9; 19,23; 24,22).
Na druhou stranu ovšem tatáž slova používá i nové převyprávění (Sk 22,4), které náležité rozvedení pojmu i objasňující kontext rovněž postrádá. Tím je pravdě¬podobně snížena možnost hrátek s textem, pokud se nechceme pustit na rovinu velmi volné spekulace.

v.3 představuje pozvolný konec expozice, ve kterém jsou nám představovány místo a prostředí (kulisy) zde se pomalu rozbíhajícího děje.

v.4 přináší zápletku první části děje. Hlas z nebe, který vyvolává otázky nad Saulovou současnou orientací, doprovázený silným světlem Saul pravděpodobně vnímal jako projev

teofanie, byť není jasné, zda na zem padl právě z tohoto důvodu nebo prostě proto, že byl velmi silně zaskočen.

v.5–6: Pokračování rozhovoru je vyvrcholením první části děje. Saul je konfrontován s původcem hlasu. Záznam rozhovoru (nebo převážně spíše monologu) je, ostatně jako celý příběh, velmi stručný. Vidíme pouze, že Saul se dozvídá, že jeho snažení bylo napraženo špatným směrem a že má ve městě vyčkat dalších instrukcí.

v.7 představuje souhrn události z jiné perspektivy, totiž očima (a ušima) těch, kteří Saula na cestě provázeli. Jsou tím také vtaženi do děje, aby v jeho dalším pokračování Saulovi pomohli dojít k cíli cesty.

v.8–9: V závěru první části příběhu Saul plní instrukce z verše 6. Navíc se dozvídáme, jaké následky jeho setkání mělo. To by mohlo odpovídat některým starozákonním textům, které ukazují, že setkání s Bohem může být mimořádně náročnou zkušeností (např. Ez 3,15). To by také vysvět¬lovalo, proč ze Saulovy strany nezaznamenáváme žádnou snahu o diskusi a bez námitek se podvoluje příkazům. (Byť je pravda, že vzhledem k tomu, že byl na zemi, dříve nebo později by vstát musel tak jako tak; a blízký Damašek představoval pro člověka otřeseného a stiženého ztrátou zraku pravděpodobné útociště.)

v.10: Vzhledem k tomu, že veškerý předchozí děj je vlastně úvodem druhé části příběhu, má tato vlastní expozici již jen velmi krátkou. Představuje novou jednající postavu, damaš-ského Ježíšova učedníka Ananiáše. Také zde se bude odehrávat rozhovor s Pánem, ale tentokrát, jak čteme, ve vidění. V druhé části v10 již začíná vlastní děj druhého úseku. Oslovení Ananiáše a jeho odpověď připomínají popis Božího oslovení některých starozákonních postav: Abrahám (Gn 22,1.11), Jákob (Gn 31,11; 46,2), Mojžíš (Ex 3,4), Samuel (1S 3,4), Izajáš (Iz 6,8).

v.11–12: Také v této části promlouvá Pán. Předává instrukce našemu novému hrdinovi, Ananiášovi.

v.13–14: Stejně jako v předchozí části je vlastní obsah Pánovy řeči nečekaný, ale okolnosti jsou pravděpodobně méně překvapivé a Ananiáš v reakci dává průchod své pochybnosti.

v.15–16: Pánova odpověď Ananiášovi se zdá být jádrem zvěsti celého oddílu. Je v ní obsaženo jednak zdůvodnění předchozích událostí na cestě, jednak instrukcí Ananiášovi a odkazuje na budoucí zámer, který je navíc v souladu s celkovým obsahem zvěsti knihy Skutků, totiž rozšíření evangelia.

v.17: Děj se pomalu nachyluje ke konci, když Ananiáš uposlechne příkaz Páně.
v.18–19a: Saul prohlédne fyzicky i duchovně. Změna jeho smeřování se viditelně projevuje v přijetí křtu.
Zatímco první část končila Saulovou nevidoucností a nejedením, na konci druhé části Saul opět vidí a přijímá stravu, celý příběh je tím orámován.

Další pokračování:
Po vlastním příběhu o Saulově zkušenosti před sebou máme zprávu o důsledcích, když Saul nejprve k údivu všech káže o Kristu v Damašku (v19b–22), čímž se následně dostane do problémů a Damašek musí za dramatických okolností opustit (v23–25). Nejprve odchází do Jeruzaléma, kde je po určitých rozpacích komunitou učedníků přijat, také zde Saul působil, až ke vzniku konfliktu s helenistickými židy a Saulova následného odchodu zpět do Tarsu (v26–30). Tím ještě na krátký čas vystupuje z děje knihy Skutků. Oddíl končí shrnutím (v31), které zní skoro jako by s odstraněním protivenství skrze Saula byly problémy církve vyřešeny a nastalo období ničím nerušené prosperity.

3. Teologická témata
3.1. Zajímavé motivy
* v11: Saul se zrovna modlí – modlitba, jak se mj. statisticky zdá, patří k Lukášovým oblíbeným tématům

* v17: Saul byl naplněn Duchem svatým – působení Ducha svatého také patří do lukášovské teologie

* Faktickou ústřední postavou a hybatelem děje zůstává Ježíš sám, což má samo o sobě svou výpovědní hodnotu.

* Text představuje přímé setkání s osobou Vzkříšeného. Výše zmíněné působení Ducha svatého následuje na rozdíl od ostatního děje knihy Skutků až ve druhém sledu.

3.2. Ústřední motiv
Jak jsme již naznačovali, je pravděpodobný ústřední motiv oddílu obsažen ve v15. Po té, co apoštolé stále prodlévají v Jeruzalémě, byl dřívejší odpůrce Saul
vyvolen, aby se stal nositelem a šiřitelem evangelia až do všech končin země tak, jak to stojí psáno v programu knihy Skutků. Je zde vylíčen předpoklad toho, o čem budeme od 13. kapitoly knihy dál číst, a povolání hlavního aktéra děje.

4. Dnešní pohled na text
Situace církve se (alespoň v našich krajích) velmi liší od té, kterou zachycuje kniha Skutků a

která je kontextem příběhu Saulovy konverze. Přesto se i my zde a dnes nacházíme na prodloužené ose knihy Skutků, na ose, která sleduje šíření zvěsti evangelia až na sám konec světa. A ač nejsme v pohybu tak dramatickém, jako učedníci oné doby, a projevy Božího jednání při nás úmerně tomu nebývají stejně očividné a překvapivé, můžeme doufat a očekávat, že sám Pán církve nás provází a bude provázet při plnění svěřeného úkolu a že stejně jako v příběhu Saulovy konverze je režisérem i aktérem při našem snažení.

5. Podněty ke kázání
* Slovo povzbuzení o Božím jednání, které je někdy těžko odhadnutelné a předvídatelné.

* Mimořádná a nezměrná Boží milost ve smyslu 1Tm 1,13 nebo 1K 15,9n.

* Zjevné dopady rozhodnutí v životě toho, který se přihlásil ke Kristu.

* Saul jako čerstvý konvertita se i přes veškerou stručnost a literární zkratku nestává okamžitě ústřední postavou Skutků. Jeho novým směrem
napřažené úsilí v prvních chvílích způsobuje spíše problémy než co jiného.

edice

20
stáhnout PDF